

Done Tomas eguna Antzoki zarrean.

LAGUNDI «Euskaldun Fedea-k» oraindano izan duben egunik zorionsuena izandua du aurtengo Done Tomas eguna, bere ekiñ aldi gain gañekoakiñ.

Arratsaldeko iru t'erdietan irten ziran Urieche aurretik iru chistulari talde, Donostiya-kuak aurretik zirala, ondoren jarraitzen ziyotelarik Zumarraza-ko gerora saritua izan zanak, eta Ancho Pasaya-kuak, soñu ariñ eta alaigarriyak joaz.

Oek antzokiratu ziran beziñ aguro, Oskindari taldeak ekin ziyon antzoki nagusiko iruditegi aurreko mugan, euskal doñu pozgarriyak jotzen, barrunen arki ziran ikusdariyen chalo aundipean.

Oek beren ekiñ aldiyari bukaera eman ondoren, «Euskaldun Fedea-ren» ekindariyen itzemalle Domingo Andonegi-k chirripedez, zabaldu arazi zuben goratu arazirik eskutazapiya, ta agertu zan Federiko Larman *Barrenen Arra* deritzon abalizketaren Braulio-ren irudi edo antzera, asiya emanik onela: «¡A!..... ¡Eziñ begirik ichi! Bazkaldu ta lo piška bat egiñ nai, ta..... ¡Alferrik! Beti aren arpegiya nere aurrean azaltzen da. ¡Zer zorigaišto! Itz oek aiñ egoki ta garbi esanak izan ziran Larman-egandik, non, ikusdari guztiyak asi ziran chaloka, ta jakiña dan bezela, au naikua izan zan gañuntzeko lagundari lagun guztiyak suaren berotasunakin baño geyago berotzeko. Onez aurrera ekintza guztiyak joan ziran, oliyuakin igortzitako kurpillak baño legunago.

Esan detanaren bakarrizketa bukatu zanean, edo Larman eskutatu ondoren, agertu zan «Justino», Felipe Kasal, eta ekin ziyon onek ere bere lanari beste batekin asiya emanik onela:

«¡Zer denbora gogorra jarri duben! ¿Ez ote da oraindik jeiki osaba? ¡Zer poza artuko duben jakitian Mariya aurki datorrela! ¡Osaba gizagajua!» Guztiz egoki esanak izan ziran lagundari onegatik ere itz oek, eta gañuntzeko guztiyak.

Aurten da lenengo aldiz emakumiakin ¡*Barrenen Arra!* aurkestatu dan eguna, ta aurten Felipa Uranga-k bere lenbiziko ager aldiya antzokiko iruditegira egin dubena, lendik bein bakarrik ere, sayo bat bederik egiteko iruditegian oñik jarri gabe.

Bañan ¡zer ederki ta arrigarriro egiñ zuben bere ekiñ aldiya! Bazi-rudiyen beti lan oetan sayatzen zanen bat zala.

Lagundiko zuzendari Pepe Artola-ren aldetik izan zan arratsalde artan guztiz zoriondua, Antzokiyan arki ziran ikusdariyen chalokatze ondoren.

Oen ondoren datoz Jose Ganboa ta Antonio Irastortza; Ganboa-k bazirudiyen arratsalde artan, urtez geyagotu bada ere, ogei bat urte guchiyago bazitubela; onek bere ekiñ aldiyari asiya eman ziyonian, nere aldamenen arki zan batek galdetu ziran ia zeñ zan gazte añ egoki ari zan ura, ta nik erantzun niyon lagundi au ondekitu zanean gazteago zala amasei bat urtez, bañan neroni ere guztiz arriturik arki nitzala onen orduko ekiñ aldi arrigariyakiñ. Ori dek, ori, Ganboa; urte askuan lan oei jarraitzeko osasuna opa diat.

Eta ¿zer esango det Anton Irastortza-gatik? ¿Zer? Badirudiyela sendakintzan aspalditik sayatzen dan bat dala. ¡Zer egoki ta aunditasun arrigarrizkoz irudituak izan ziran onengandik, sendakiñ antzak!

Badirudi *Galeno-ren* ikastecheko ikasdari gaiñ gañekoen bat izana dala. Ni gaiñotzera iriñten banaiz berriz, uste detan bezela, deituko diat nere oyaren aldamenera eskuturreko zañen mogidak zenbaterañoquak diran neurturik sendatzen sayatu adañ, Anñon, iduriturik i ikustez bakarrak sendatuko nauela.

Bigarren agertaldiya egin zuben Donostiya-ko «Euskal-itiz-jostal-diak», maipuruan Adrian Loyarte jaunak batzar buru egiten zuelarik, bere aldamenen goarpelari jaun Toribio Alzaga ta beste batzardari batzuek zituela; izanik oek Ildefonso Lizarriturry, Buenabentura Zapirain, Santos Uranga ta beste jaun gogoratzen etzaizkitenak.

Ekin ziyon Zumarraga-ko chistulari talde osoak, Batzarrak agindu ziyon zortziko bat jotzen, izanik au chit egoki ekindua, ta nola beste talderik etzan aurkestu, eman zitzayon, Batzar bereñiak ezkeñiya zezuen sari eun pezetakua.

Polliki, polliki badator, bañan ¿zeiñ uste dezute? Pepe Artola; oni ere Done Tomas eguneko choriñua ta ogiyak, aztu arazi egiten diyote urtez aurrera šamar dijuala; aitona baten mallak irichi ditu urtez, bañan iruditegiratzen danean edozeñek esango lukien arrazoya da, gizon ori urrango urtian *kinto* izango dan alakoren bat da. *Kinto* ¿e? Baze-kiagu noiz izan giñan Pepe. ¿Asiko algaituk berritotik urteak zenbaki tzen, *alespanuartzen* esanta?

Emazte Kañilda berritzu arranuak utziko baligu bai; bañan aiñ dek berritua ezikan, non orlakorik egitera jarriko bagiñake ta eziñ dan bezela albaliteke, aterako lizkigukien berriketa ikaragarriyak.

Bañan ¿zer esaten asiya naiz, edo zer esateko asmoak nituben onen-gatik itzegiten asi naizenian? ¿Zer esaten asiko nitzan? *Prañku* bakar-izketarekiñ eragiñ arazi ziyela ikusdari edo entzule guztiyai, beti oituratzen duben bezela far asko, ta chalo ugaripean ordaindua izan zala bere ekintza yayua; ta agertaldi berriya egiñ zigun ondoren Euskal itz-jostaldien Batzarreak, erezi sarituen irakurtza, ta aurtengo euskal gai neurtzan sarituak izan diranen dei, ta sari emaitza egiteko.

Ondorengo aurkesta gaya izan zan *Alkate ona* izentzat daramakiyen jostirudi Elizondo-rena; gai onekiñ neurtu zituzten beren eginkisunak, Pepe Artola, Rosario Artola, Bitori Arrieta, Pachiku Mendiburu, Gregorio Beorlegi, Anton Iraztortza, Erramun Gelbentzu, Pablo Kasal eta Migel Egino-k.

Guztiyak aritu ziran bere ekin aldiyetan chit egoki, bañan yayotasun goitsuenian aritu ziranak izan ziran Pepe Artola, Rosario, Bitori, Iraztortza, Mendiburu ta Beorlegi; batez ere bi emakumiak. Ori da, ori, euskera maite izanik beragatik biyotzez lan egitia.

Beti oituratzen dan bezela, bertsolariyak eman ziyoten lenengo jai aldiyari bukaera Jose Zapiraiñ-en zuzendepean, aspaldiko urtietan egin duten jardun alditik onena egiñik, eta chalo aundi ta ugariyen soñuak berenganaturik.

*
* * *

Arratseko zortzi t'erdiyetan eman zitzaion Done Tomas eguneko bigarren jai aldiyari sei arrabetariren oskintzarekin, eta *Amoriyua ta interesa* izentzat daramakiyen abalizketa ederrarekiñ.

Onen gai goitsuen berri eman zuten antzoki zarreko iruditegian, Rosario Artola, Felipa Uranga, Bitori Arrieta, Federiko Larman, Felipe Kasal, Anton Iraztortza eta Jose Ganboa-k: onek eman ziyon

egintza eder Elías Gorostidi zanarenari asiyera, bakarrizketa chit egoki ta aunditasun osoz esanarekiñ.

Gero Federiko Larman, Felipe Kasal eta Anton Iraztortza-k ekiñ ziyoten bakoitzak bere eginkisunari, oraindaño ezagutu dan maisutasunik aundiyeakuan mallarik goyenera gorarik.

¡Zer egokitasun aundiyan, eta zer garbitasunakiñ ateratzen ziran oen aotik itzak!

Eta ¿zer esango det emakumiak-gatik? ¿Zer Rosario Artola-gatik, oraindaño justiruditar emakumietan ezagutu dan yayuena bada? Onek ez du iñoren lumak alcha bearrik, bere gayak agertzen dituben bezela agertiakin aski du, ta isill nadiñ.

Eta ¿aurten lenengo aldiz iruditegiratu diran Biñori Arrieta eta Felipa Uranga-gatik, zer?

Oraindik chiniñtu eziñik arki gerala egun artan antzokiratu giñanak, zenbaterañoako yayotasunian ekindatu zituzten beren gaiñ artu zituzten gayak, eta chalo ugariyen jabe egiñ zirala; ongi mereziyak alare.

Pello Kirten bakarrizketakiñ jarraitu ziyon egintza orri Pepe Arto-la-k, eta jakiña dan bezela, farrez ler eztanda egiñik bidaldu zituben Antzokiyan arki ziran ikusdari guztiyak.

Gero Donostiar Kantaritaldeak egin zuben bere sayo maitasun aundikua Sekundino Esnaola jaunaren zuzendepean, eta uste nuben etzerala Antzokiyan arki ziran entzuleak chalo jotzez azpertuko.

Ero algara bakarrizketa, luma ordoitu zakar onen jabeak arlotetasun aundiz moldatua iruditegiratu zuben Federiko Larman-ek, chit egokiro ta maisutasun arrigarrizkoz beterik, irudi zuben jostirudigillerik yayuenak bere buruz sortutako moldaera zala. ¡Ayek chaluak, jaunak, ayek chaluak! Bañan, ez neri eskerrik.

Alkate ona-k eta bertsolariyak emain ziyoten bukaera Done Tomas eguneko arratsean bigarren jai aldiyari, osoro chalo aundiyepean.

Beste bat arte, jaunak.

JUAN IGNACIO URANGA

